

Микола ПАРХОМЕЦЬ

д.е.н., професор,

Людмила УНІЯТ

к.е.н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ АГРОПРОМИСЛОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В підприємствах країн ЄС–28 розроблений нормативний документ розвитку інноваційної діяльності, який включає три – п'ятирічні плани і програми науково-технічного та інноваційного розвитку, що визначають перелік горизонтальних і галузевих програм, обсяги фінансування, індикатори, виконавців, систему моніторингу й звітності. Оцінкою виконання плану є досягнення у країні визначених індикаторів розвитку [5, с. 83]. Там дотримуються принципу наступництва у державній політиці, на національному рівні виконуються програми національних реформ і стратегії стабільності. В результаті, у національній економіці країн ЄС переважають технології 5 – го технологічного укладу і формуються технології 6 – го ТУ.

Слід зазначити, що в Україні виділено 3 етапи інноваційного розвитку (перший – 1991 – 1998 рр.; другий – 1999 – 2007 рр.; третій – 2008 – нинішній час), 13.12.1991 року прийнято Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Відтоді на початок 2020 р. минуло 30 років, проте, на жаль, відсутнього результату інноваційного розвитку та діяльності в Україні поки, що немає. В результаті, галузі національної економіки країни використовують технології виробництва продукції 3-го і 4-го ТУ, частка яких становить біля 96%, а частка промислової продукції 5-го і 6-го ТУ – 4%. Все це є об'єктивною причиною того, що вітчизняні технології, відстають від технологій країн ЄС майже на два ТУ, а продукція не витримує конкуренції на світовому і європейському ринках. Причиною такого стану, як свідчить література [1; 2; 3; 4; 5], є те, що в нашій країні владні структури недотримуються принципу наступництва у державній політиці, не розроблено стратегію ефективного інноваційного розвитку галузей національної економіки, в тому числі агропромислового бізнесу на тривалу перспективу. Змінюються керівники і вектори управління країною, не враховують позитивні напрацювання попередньої влади.

Вважаємо, що вищевисвітлене, є об'єктивною основою, щодо необхідності конкретизації та корекції державної перспективної (15-20 рр.) політики у напрямі активізації підтримки й сприяння інноваційного розвитку економіки, насамперед, тих галузей, що виробляють технічно-технологічні засоби виробництва і продукцію харчування для потреб України та на експорт.

Концепцію організації механізму регулювання, підтримки й сприяння інноваційного розвитку галузей національної економіки, зокрема агропромислового бізнесу в умовах конкурентного середовища доцільно спрямовувати на партнерську співпрацю, шляхом створення інтеграційної кооперативної моделі – «потрійної спіралі»: органи державної влади (на всіх макро-, мезо-, і мікрорівнях – здійснюють підтримку інноваційних проектів); підприємства (бізнесові структури); науково-дослідні установи (виконавці інноваційних проектів). Такі інтеграційні партнерські структури доцільно створити на базі: обласних і районних держадміністрацій, підприємств і науково-дослідних установ.

Суб'єкти «потрійної спіралі»: влада (обласна і районна); підприємства (бізнесові структури); науково-дослідні установи (виконавці інноваційних проектів) – мають співпрацювати злагоджено на партнерській основі, щодо інноваційного розвитку підприємств агропромислового бізнесу в межах кожного району і кожної області.

Владні структури на обласному і районному рівнях вирішують – управлінські та організаційні питання щодо проведення дослідження з інноваційного розвитку в конкретних підприємствах певного району й області.

Основні функції владних структур полягають у підтримці та сприянні інноваційного розвитку агропромислового бізнесу з таких питань:

– надання підприємствам доступних кредитів (ставка від 2% до 5%) на придбання технічно-технологічного обладнання і для інших потреб щодо розробки та впровадження інноваційних проектів;

- надання податкових пільг (терміном від 3 до 5 років) під час впровадження проекту і виробництва інноваційної продукції;
- забезпечення часткової компенсації (30 – 50%) вартості інноваційного конкретного проекту з агропромислового бізнесу (в ЄС часткова компенсація становить близько 80%);
- виконання часткового або повного страхування ризиків при реалізації інноваційних проектів;
- участь на партнерських засадах, підтримка й сприяння впровадженню інноваційних проектів в агропромислових підприємствах.

Підприємства (бізнесові структури) зацікавлені у впровадженні інноваційних розробок у галузях підприємства за вибраними проектами. Адміністрація зобов'язується на партнерських засадах сприяти розробці й впровадженню інноваційного проекту в конкретній галузі. Під час супроводу та впровадження у виробництво інноваційних циклів проекту адміністрація має сприяти науковцям щодо виконання конкретних робіт за вибраним проектом.

Науково-дослідним установам у цій моделі відводиться центральна роль у забезпеченні ефективності всього інноваційного циклу розробки і впровадження інноваційної продукції за вибраним проектом. Всі роботи з розробки та впровадження інновацій виконуються за принципами ринкової економіки на договірній основі.

Концепція державного управління розвитком інноваційної діяльності складових агропромислового бізнесу має спрямовуватись на створення партнерства між державою, бізнесом і наукою (інтеграційні об'єднання, кластери). Такі інтеграційні об'єднання мають бути центрами в кожній області на базі кращих аграрних підприємств та навчально-наукових і науково-дослідних установ, в яких будуть вестись розробки над проектами та впроваджуватись стартапи. На основі досвіду, який в Ізраїлі накопичив «Центр Волкані», слід розглянути можливість створення подібного об'єднання в Україні. Яким має бути шлях впровадження технічних інновацій, зрозуміли агрохолдинги, що володіють значними власними коштами й успішно використовують в агропромисловій економіці інноваційні процеси у виробництві та збуті продукції й ефективно функціонують у нашій державі.

Фактично наука має реагувати на попит, що існує в агропромисловому бізнесі, та працювати над такими прикладними дослідженнями, які сьогодні чи завтра можуть бути імplementовані у виробництво, у переробку та в управління. В Україні реалізовано певні проекти, але це відбувається точково і поки що безсистемно. Основна ідея та основний мотив програми Міністерства аграрної політики України щодо інновацій – це партнерство. Потрібно активно співпрацювати із зарубіжними партнерами, такими як Ізраїль, Нідерланди, Фінляндія й інші країни. Водночас слід співпрацювати з українськими ініціативними групами, вітчизняним бізнесом, стартапами із тими структурами, які генерують ідеї та допомагають державі імplementувати ці ідеї в агропромисловому бізнесі, займатись їхнім просуванням і популяризацією й доводити до кожного фермера великого чи малого. Це дуже важливо, оскільки в аграрному секторі все працює глобально за принципом «єдиного ланцюга», тобто все пов'язується, простежується і контролюється: від виробника і до кінцевого споживача.

Вважаємо, що об'єктивною необхідністю є розвиток інноваційних агротехнологій, у тому числі і вітчизняних. Ситуація у світі розвивається швидкими темпами. Як зазначають фахівці Міністерства аграрної політики України, держава зацікавлена в одержанні пропозицій від розробників ідей та у майбутньому планується створення інноваційних так званих «агрохабів» (agro hub) – аграрних центрів – і технологічних центрів разом із закордонними партнерами, залученими до співпраці.

Це зумовлює на практиці масовий перехід від означеної «лінійної» моделі інноваційного циклу, коли інституції науки, конструкторських та технологічних розробок, виробництва й продажу інноваційних товарів і послуг існували та діяли відносно незалежно одна від одної, до матричної моделі, коли ці інституції органічно взаємодіють в інноваційних процесах у режимі зворотних зв'язків. Інституційним ядром моделі «потрійної спіралі» стає науково-дослідна установа, яка, як показує світовий досвід, виконує функції «підприємницького університету», що поєднує навчальну і дослідницьку місії традиційного університету з місією генерації інновацій у тісній органічній співпраці з органами державної влади та підприємствами, які виступають замовниками і співрозробниками інновацій, що створюються у структурних підрозділах університету [2; 4; 5].

Провідні університети світу трансформувалися в інституційний формат «підприємницького університету». Вони перетворились на потужні академічні центри, що продукують нові знання й

прикладні технологічні розробки та мають право виходити на ринок і отримувати прибуток, який спрямовується на розвиток університету. Центральною ланкою їхньої діяльності стає трансфер технологій та комерціалізація результатів науково-дослідної роботи, яка виконується у тісній співпраці з підприємствами і державними інституціями – замовниками цих розробок.

Отже, створення таких інтеграційних кооперативних об'єднань на партнерській співпраці у кожній області, на місцях виробництва дасть можливість активізувати інноваційний розвиток підприємств агропромислового бізнесу і на цій основі забезпечити підвищення його економічної і соціальної ефективності та конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Амоша О. І., Антонюк В. П., Землянікін А. І. та ін. Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення: моногр. НАН України, Ін-т екон. пром-ті. Донецьк, 2007. 328 с.

2. Інноваційна Україна – 2020: нац. доп. / за заг. ред. В. М. Гейця та ін.; НАН України. Київ, 2015. 336 с.

3. Інноваційний механізм управління суб'єктами господарювання: моногр. П. П. Микитюк, Ж. Л. Крисько, В. І. Гринчуцький та ін.; за заг. ред. П. П. Микитюка. Тернопіль: Екон. думка, 2014. 450 с.

4. Саблук П. Т., Шпикуляк О. Г., Курило Л. І. та ін. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: моногр. Київ : ННЦ ІАЕ, 2010. 706 с.

5. Уніят Л.М. Організаційно-економічні засади інноваційного розвитку підприємств агропромислового бізнесу в конкурентному середовищі: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 586 с.

6. Putsenteilo, P., Klapkiv, Y., Karpenko, V. & Gvozdecka, I. (2020). The role of institutions in the development of agriculture. Bulgarian Journal of Agricultural Science, 26 (1) 23–33. <https://www.agrojournal.org/26/26.html#1>

7. Putsenteilo P. R. Organizational economic mechanism of sustainable development provision in beef cattle breeding. No. 3 (117), pp. 80-86. <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/3560>.